

A választási rendszer bírálata.

(Negyedik és befejező közlemény.)

Lássuk tehát tovább e rendszernek gyászos következményeit. Arra, hogy törvényhozója lehessen az országnak, hazafiúi szent kötelességem minden áron leszavazni és megalázni a polgárság másik felét, hogy kettőnk közül egyik homlokán viselje évekig a leveretés szégyenét. Közeledik a választás. Békességben, egyetértésben élő polgárok egymásra uszítatnak s nyughatatlankodni kezdenek mindazok, a kiknek a haza sorsa szívét nyomja, vagy a kiknek hasznuk lehet e szívszorongásból. Szőnyegen van a jelölés. Először korántsem az ország legtekintélyesebb polgárai, a leghivatottabb törvényalkotók, hanem a helyi népszerűség kegyeltjei jönnek szóba. X. Y. megnyerte a vidék pörét, megakadályozta a tagosítást, nőül vette az alispán leányát; a sárokháti földesúrnak széles a családi összeköttetése, s nagy tehetségű, de hivatal nélkül lézengő fiának épen talál a képviselőség, valamely tönkrement jó úrnak kenyeret kell adni a megyén, ellenfele tehát a legalkalmasabb képviselőnek. A hol aztán a mindenkifelett való népszerűség senkit sem hordoz vállain, a befolyásos vezetők az állás felett csöndes árverezést tartanak. A nép demoralizálva van, 15—20 ezeren alúl senkivel sem állhatni szóba; a jelölt ígérjen a községnek oskolát, az új toronyba csináltasson harangot s aztán bankóval, borral, hajbavaló pántlikával, új kötény-nyel meggyűlnek a szavazatok.

Megered a korteskedés falun és városon. Kétes jellemű, de jó szájú existenciák nagy urak ajtain kopogtatnak s aztán a nép között sűrögnek, szokatlan módon költekezve. Egymáshoz nem illő társadalmi állással bíró egyének között hosszú komoly beszélgetések, meleg kézszorítások észleltenek. A hírlapok először csak mérsékelt hangon, de napról napra hevesebben dobálják egymásnak és a pártok

tevékenyebb férfainak szemei közé a vérig sértő kifejezéseket, s korcsmában, kávéházban, műhelyben, az ebédlő asztal és a házi tűzhely körül a képviselőválasztás képezi a beszéd, vita, meghasonlás és gyűlölség okát.

Nagy programbeszédnek tartatnak, melyek alatt az ellenjelöltek politikájának hazafisága, gyakran személye és jelleme porban, sárban, kölcsönösen ugyan, de alaposan meghurczoltatik; a sarkokon a legközelebbi leszakasztásig falragaszok tátongnak, s nyilvános helyeken, vagy eddig elfelejtett zugkocsmákban ömlik a bor és harsogó szónoklat; a szenvedélyek napról napra jobban felkorbácsoltatnak; harag, fenyegetés mélyebbre és messzebb hatol a békés társadalomban; az atya megveti fiát, a testvér testvérét s oskolás gyermekek egymás haját tépik a hazáért.

A választás napján a meghasonlás és elkeseredés tetőfokra hág. Katonaság áll ki és szuronyait csillogtatja; nagy sürgés-forgás indul meg. Ordítás, ujongás hangzik a korcsmákban, zeneszó az utczákon, zászlós kocsik, jelvényes emberek futkároznak, csődületek, esetepaték keletkeznek s a mesterségesen felkorbácsolt érzelmek hűrjai a szakadásig feszültek.

Kihirdetik az eredményt. Egetverő örömjaj tör ki egyik részen, s halálos keserűség emészti a másikat. A fojtott méreg s olthatatlan boszszúvágy követ, dorongot ragad, a katonaság közbelép s azelőtt szelíd békés polgárok vére omlik ugyancsak a hazáért.

Igy játszatnak végig egy komoly háborúsdit azokkal a polgárokkal, a kiknek a megélhetés végett is, de saját indulatokból is egymás között jó egyetértésre volna szükségök. Elválasztják egymástól, a kik közeledni szeretnének egymáshoz; megosztják azokat, a kik egyek óhajtanának maradni s midőn a polgár és haza érdeke egyaránt nyugodt megfontolást követel, a bukás és diadaléret vak szenvedélyeit uszítják egymásra.

A katonásdi után síri csend áll be s a polgár lát ugyan munkájához, de a leveretés éles fulánkja szívébe szakadt. A győzelmes fél iparkodik a maga javára kizsákmányolni a helyzetet, s gondoskodik róla, hogy a kisebbség többé ne szerezzen neki kellemetlenséget. Hivatal és mindennemű földi jó, már csak azért is, hogy az ellenzék lábra ne kapjon, a győzelmes kiváltsága lesz s a leverett kisebbség vagy tűrni, vagy a diadalmaskodók gúnymosolya mellett magát megadni kénytelen.

Nálunk, Magyarországon, hála az alkotmány még némileg létező idealismusának, az utóbbi tekintetben nem mennek még ép így a dolgok, de az tudvalevő, hogy például a szabad Amerikában minden kinevezéstől lüggő hivatal az ellenfél diadalával véget ér s általános az osztozkodás a győzelmi zsákmány felett. A vallási türelmetlenség kora századaira emlékeztető szellem ez. Így kezdődött a vallásos nézetek harcza is, midőn az erősebb fél saját hitéből jogot merített kiváltságokhoz és a más hiten levők elnyomásához; míg nem érkezett az idő, midőn az állami és társadalmi élet minden terén megosztottak a jogokon s megfértek békeességben egymás mellett többség és kisebbség, katolikus és protestáns egyaránt.

Kérdjük már most, mi köze a háborúnak ahhoz, ha én szavazatommal megbízatást akarok adni az én belátásomtól függő férfiúnak, hogy számomra a parlamentben törvényeket alkosson? Hisz a törvény világosan mondja, hogy e jogomat senki tőlem el nem veheti s annak gyakorlatában meg nem akadályozhat. Miért kell tehát nemtelen szenvedélyekkel keverednem harcába s élctem, becsületem dobnom e jogomért kockára? Szüksége van erre a hazának? A midőn köztársasági felfogás szerint a souverain nép önmagához így beszél: a törvények hozatalának joga minket illet, de mivel mindnyájan nem gyűlhetünk össze tanácskozni, választunk magunk helyett képviselőket; — vagy a mikor a monarchiában felszólítja az államfő a cenzust elérő polgárokat, hogy szemeljék ki maguk közül a törvények alkotásában való részvételeire jó belátásuk szerint a legderekabb férfiakat, akkor ezen választási actusban ép úgy nem lehet a legkisebb helye a győzelem örömeinek, a vereség bánatának és a sors szeszélyének, mint a hogy nincs köze hozzá akkor, midőn első esetben a polgár jogügyének törvényelőtti vitelére magának képviselőt keres, vagy a második esetben valamely megbízatást kötelességszerűleg teljesít. A választók többsége senkitől sem nyert jogot, hogy a felett döntsön, vajjon az országos törvény által arra jogosított polgár választhat, vagy se? Mert az a személy csak nem mondható az ő szabad elhatározásából eredő képviselőjének, az ő választottjának, a kinek ellene szavazott? A többség határozzon szótöbbséggel ott, a hol még el nem határozott kérdések máskép el nem dönthetők, de az rég eldöntött dolog, hogy a szavazó polgároknak követeket választani nemcsak egyenlően joguk, de kötelességök is.

A többség válasszon saját ízlése szerint, de ne fossza meg a kisebbséget az övével teljesen egyenértékű jogától, hogy a választásban saját belátását számarányának megfelelő mértékben érvényesíthesse. Ha erre meg az feleltetnék, hogy minden választónak külön képviselője csak nem ülhet a parlamentbe, erre viszont azt válaszolnók, hogy ezt nem is követeljük, de azt joggal megkívánhatni, hogy engedjék meg a választónak más kerület olyan választóihoz csatlakozni egy képviselő küldése végett, a kikkel egyetért és együtt érez.

A törvény minden körülmények között érvényben és tiszteletben tartja a többi köz- és magánjogokat s az nincs a többség akaratához, egy háború kimeneteléhez kötve, hogy az egyén erőinek saját javára leendő kifejthetése végett az embertársai által támasztott akadályokkal szemben a rendőrségnél oltalmat, a bíróságnál igazságot találjon, a polgároknak továbbá vélemény-nyilvánítási, egyesületi, kérvényezési, szabadvallásgyakorlati jogait semmiféle helyi többség nem vonhatja kétségbe, hogy azonban saját meggyőződése szerint befolyást nyerjen hazája sorsának intézésére, az már egészen a többség és a sors szeszélyétől függ. Mondjuk, hogy az X-városbeli kormánypárti polgárnak módjában áll meggyőződése szerint választani képviselőt, de az Y-városbeli polgárnak nincs s így viszonti Avagy a múlt választáson még érvényesíthette szavazatát, de a jövő alkalommal a többség megakadályozza benne, meglehet csak azért, mert a kerületben valamely választó meghalt, vagy leszállították az adóját, elköltözött, vagy új választó hurezolkodott a kerületbe. Ily körülmények között rendes esemény, hogy a választási jogosultság érvényesítése helyett csak a szavazás eredményének kihirdetéséig terjedő hittel és reménnyel éri be, a mi pedig csakugyan gyarló kárpótlás az utólag bekövetkező csalódás s egy keresztül szenvedett izgalmak csata keserűségeivel szemben.

E botor harc és oknélküli tusa rányomja az egész társadalmi és állami életre kárhuzatos jellegét. Az újabb kornak megriktúlván a háborúi, az alkotmányos államok a választási mechanismussal gondoskodtak róla, miként kelljen külellenség híján a határokon belül állandósítani a polgárháborút. Az egyik fél a kormányzat bástyái mellé húzódik s lehetőleg kizsákmányolja az erődített hadállás előnyeit, a másik fél pedig hazafias feladatának ösmeri a

legelkeseredettebb vitézi ostromot a vár ellen. A hazáért mondják. S a ki nem konczért teszi, csakugyan a hazáért vél harczolni és szenvedni. Csakhogy e harez fájdalom teljesen mondva csinált szin-padi játék, melyben az a legkomikusabb, hogy különösen a közka-tonaság a dolgot komolyan veszi.

A baj ott rejlik, hogy a politikai életnek már kezdeténél szembe-állítanak egymással kisebbséget s többséget s választás helyett az a feladatuk, hogy egyik okvetetlen győzze le a másikat. Pedig egyik országos párt sem vallja azt a választások feladatának, a mit a fegyverrel hadakozó felek szoktak, hogy t. i. az ellenkező nézetten levőket leigázzák és a közügyekben való befolyástól megfoszszák; sőt a miután minden parlamentben minden nagyobb párt nyer képviselést, valóságban még az uralkodó párt is azon jóindulatú bizo-nyossággal megy a választások elé, hogy a szavazóknak az urna előtt kimondott meggyőződéséhez és az ily meggyőződésen levők számához képest az ellenfél is törvényhozói jogot nyer. De azért az egyes kerületekben mégis úgy cselekesznek, mintha a befolyás-tól akarnák egymást megfosztani s tényleg minden egyes kerületben egyik teljesen meg is losztja a másikat, *a nélkül, hogy az egy-mással szemben álló országos pártok megfoszthatnák egy-mást.* Kivétel nélkül minden kerületben a helyi pártok megsemmi-tenek minden a többségével *ellenkező feltevést* a nélkül, hogy az országos pártok *ezt tennék*, sőt a nélkül, *hogy szándékuk volna tenni.* Világos, hogy a választók egyenként teljes testi és lelki erő-vel olyasmit cselekesznek, a mit együttvéve *maguk sem akarnak*, a mit *megcselekedvén*, még *sem cselekednek meg* s a minék megcselekvését az ország semmiféle érdeke sem követeli. Hanem igenis végrehajtanak vele olyasmit, a mi aztán minden állam testén sajnó sebeket vág, t. i. elmérgesítik egész a végletekig a pártviszo-nyokat s a józan elmével sehogy össze nem illeszthető mesterséges ellentéteket hoznak létre.

Valamint az összes emberi fogalmak, épúgy a cselekedetek is viszonylagosságból veszik eredetöket. Ha az állam nem azt mondja polgárainak, hogy minden párt híveinek számához képest nyer tör-vényhozói befolyást, hanem azt, hogy iparkodjatok minden kerület-
ben egymást tüzzel-vassal legyőzni; természetes, hogy az egyik *elnyomási* szándékához képest a másik *ellenállási* törekvése ébred

fel s lesz a legbékésebb jellegű polgárjog gyakorlásából általános viaskodás. Az így végig harczott esata képére megalakul aztán a parlament, a hol a pártok, tekintettel részint születésök körülményeihez képest a multa, részint a kivivandó győzelem ezéjából a jövőre, tovább folytatják egymás ellen a szenvedély és pártérdek sugallta harcot.

Alapos kétségeink vannak az iránt, hogy a dolgok ilyszerű menete bármely államnak egészségére válnék és hogy ne létezzék jobb módja az államügyék intézésének. Politikai pártok voltak és lesznek. Különböző kor, vérmérséklet és műveltség, osztály és fajérdek mindig tápot ad ellentétes törekvéseknek, de azért az állam egészségére nézve az adott viszonyok között a leghelyesehb politika, s az egymást ostromló nézetek között a való igazság mindig egy marad. Hogy valamely kormánynak hibás intézkedéseit is feltétlenül helyeseljük, viszont üdvös alkotásait is feltétlenül kárhoztassuk, mert ebbe vagy abba a pártklubba iratkoztunk; hogy azon egy állam számára azon csekély számú választó kedve szerint, a kik a többséget erre vagy arra döntenek el, rögtön *más kormányt* adjunk, s az állam számára az előbbivel ellenkező politikai hitvallást teremtsünk, — egyáltalán *nem természetes állapot*, melynek oka nagyrészt az, hogy a követválasztás alapeszméje meg lévén hamisítva, nem a béke, hanem a hadászat elvei uralják a törvényhozást.

Minden legyőzött és megalázott félnek örök idő óta első és utolsó gondolata a visszatorlás. Így a többségi rendszerrel folyton fokozódik a viadal heve is, mert legyőzöttek mindig lesznek, a kik hovatovább terjedtebb hadi készülleteket tesznek a legközelebbi összeütközésre. Az állam e rendszerrel *önmaga teszi a polgárság egyik felét állandólag nyugtalankodóvá és elégtelenné*, mert ha a választónak egyéb oka nem is volna a békétlenségre, már magában az, hogy letiportatott és nem azon férfiú alkotja számára a törvényeket, a kibe bizalmát fektette, elég ok arra, hogy mindent sötét színben lásson és minden felülről eredő intézkedést bizalmatlansággal fogadjon. Ha aztán többszörös választások során át, meggyőződött róla, hogy minden erőfeszítése hasztalan, vagy megtagadja férfias meggyőződését s mint képmutató szaporítja a többséget, vagy végső elkeseredésében forradalmárrá lesz s hathatósabb

eszközök után kutat a zsarnok többség ellen. Ilyformán e rendszer öntudatosan éleszti az államban a forradalom kovászát, s elmondhatjuk, legbiztosabb eszköze az egész képviseleti kormányforma lejártatásának. A 60-as években például Genf cantonban két, csaknem egyenlő párt állott egymással szemben s egyik a többségi rendszer útján a canton képviseletéből kimaradt. E miatt 1864-ben oly mérvű zavargások keletkeztek, hogy a szövetségi hadseregnek kelle közbelépnie.

E mesterségesen táplált elégtelenség egymagában is eredet adja a parlamenti pártélet túlságokban nyilatkozó fattyúhajtásainak. A polgárság igen tekintélyes része évek óta rejtegetett, s a választási manőverek által még jobban felcsigázott bosszúvágytól elfogódva lépven az urna elé, csak oly jelöltre adja szavazatát, a kinek engesztelhetetlen és elszánt magatartásában az ő lelkülete visszhangot talál. Így aztán alólról *felfelé* és felülről *lefelé* kölcsönösen teljes odaadással dolgoznak az ellentétek elmérgesítésén és az észszerűséggel leginkább összeegyeztethető testületi törvényalkotás józan elveinek alapos kivetkőztetésén.

A mily mesterségesen teremt azonban e rendszer ok nélkül elégtelenséget a polgárok között, ép oly erőszakosan útalja az államot a politikai átalakulások legszerencsétlenebb módjára, a nagy ugrásokkal és zökkenésekkel járó convulsiók terére. Talán felesleges is bizonyítgatni, hogy a midőn elérkezett valamely államban nagyobb reformok szüksége és ideje, az életbeléptetésnek az lesz áldásos módja, ha minél kevesebb rázkódás nélkül megy végbe és *kiegyezkedve a multtal egyenget útat a jövőnek*. A jelenlegi rendszer épen az ellenkezőre tör. A fenálló kormány csak igen ritka esetekben tudhatja előre, hogy az ezerféle esélynek élére állított választások koczkajátéka felette merre dönt, tehát el sem készülhet rá hogy áthidaljon némely ellentéteket. Ugy a bizonytalanság, valamint az ellenpárt körül felállított mutatós válaszfalak arra útalják tehát, hogy pozíciója fentartása végett a lehető legnagyobb erőfeszítéseket tegyen. Mikor aztán a szenvedélyek a legnagyobb mértékben felcsigázvák, a harcz hevében, akár csak a csatamezőn áll be *hirtelen és váratlanul a fordulat* s egyik kormány futni kénytelen, midőn a másik győzelmesen bevonul.

A modern államokban az úgynevezett békés átalakulásoknak

ez a módja, mely épen csak annyiban békés, hogy nagyobb számú emberéletbe nem kerül, de pénzt mindig s olykor vért is kíván, bizony nem szolgál javára semmiféle népnek. Belföldön váratlanul meginog minden intézmény, számítás és hivatali állás, mely valamelyik kormány fenállásához van füzve s a külföldön sem politikai szerződéseket, sem a közhitelt érdeklőleg nem bizhatnak eléggé egy olyan államban, mely ma így s holnap egy új, az előbbinek intézkedései által nem kötött kormány útján már másként beszél. Lehetnek kétségkívül körülmények, melyek megrögzött állami és társadalmi bajokkal szemben kikerülhetetlenné teszik a birokrakelést, a minthogy némely állapotok a forradalomnak is adnak igazolást, de azt tagadjuk, hogy az alkotmányos államoknak e tusára állandólag és annyiszor volna szükségök, a hányszor a többség kiszámíthatatlan hullámzásához képest kormányt cserélnek.

Országok dolgának intézésében a többség sajátlag az anarchia gyógyszere, t. i. csak akkor léphet fel a majoritás döntő szóval, ha máskülönbén valamely ügyet elintézni nem lehet, tehát elhatározás egyáltalán nem jöhet létre. De az elhatározás és képviselet két egymástól szerfelett különböző fogalom s a nagy tévedés onnan ered, hogy rég elhatározott választási jogosultságom minden egyes kerületben ismét a nép elhatározása alá bocsáttatik. Az állam nem azon szempontból indul ki, hogy az országban a megválasztandó képviselő személye iránt egymással egyetértő polgárok bizonyos száma függetlenül többi polgártársai akarától a parlamentbe küldhesse bizalma hordozóját, hanem megbizsa minden kerületben a többséget, hogy határozza el, kit kelljen a polgárság másik felének is akarva, nem akarva saját képviselőjéül tekintenie. Ha a törvényhozás előzetesen megszavaztatván a polgárságot a pártokra, azt mondaná, hogy csak az országos többséghez tartozó hívek választhatnak képviselőket; nem követne el nagyobb igazságtalanságot, mint most, mert az országos többséghez való hűségének révén számos kerületben a localis kisebbség is képviseletet nyerne, míg így mindenütt kizárólag a többség választ. Viszont, ha azt mondaná, hogy a kerületben mutatkozó többséghez képest a választóknak majdnem felét előre eltiltja a szavazástól, a felháborodás bizonyára nagy hullámokat vetne, de azért ez intézkedéssel is, csak ott volna a polgárság, a hol most. A különbség csak az, hogy most egyenjogúnak

véli magát polgártársaival s akkor megfosztatnék e hamis látszattól. Nincs tehát bámúlni való rajta, ha a polgárságnak épen komoly és független része e látszatért nem hozza áldozatul házi nyugalmát, *s hovatovább tömegesebben vonúl félre a választási küzdelmek elől.*

E többségi rendszernek vannak azonban másnemű hibái is. Ha a népek figyelmessé tétetvén e rendszer fonáságaira, gondosabb összehasonlítást fognak tenni a beadott szavazatok és a különböző pártokhoz tartozó képviselők száma között, gyakorta fognak arra ébredni, hogy nemcsak a pártarányok vannak teljesen meghamisítva, hanem a parlamenti többség a szavazók kisebbségének megbízásából kormányoz. E felfedezés természetesen elbizakodottá teszi az ellenzéket s megbénítja a kormány erkölcsi súlyát. E visszásságokon a felosztatás sem segíthet, mert a kerületek nem változván, valószínűleg annyszor lesz hamis képe a parlamentnek, a hányszor újra választatik. E helyzetben nincs kizárva aztán annak a lehetősége sem, hogy a nép sehogysem bírván magát igazságosan képviseltetni és a valódi többség mégis folyton nyugtalanzkodván, az államfői hatalom önkénytelenül is *útalva lesz a képviselet mellőzésére* s így a parlamentarizmus a rossz rendszer miatt önmagának áshatja meg sírját.

Szintén figyelemre méltó hibája e rendszernek az is, hogy valamely többség a választó kerületek új beosztása útján kedve szerint szaporíthatja parlamenti híveinek számát s önkényesen megrövidítheti ellenfeleit. Az észlelt tapasztalatokhoz képest az egyes megyékben mutatkozó tömör ellenzéket meg kell csupán osztani, némely falvakat más választókerülethez csatolni és jobb érzelmű közösségekkel kicserélni, a városi választókerületek negyedeit czélszerűbben vegyíttetni s rögtön átalakúl a parlament képe a nélkül, hogy egyetlen polgár is elvesztette volna választói jogosultságát. Az ily rendszabályokat könnyű fedezni. A választókerületek örökkön tartó egyenlőtlensége, a lakosság hullámozása, új közlekedési irányok létesülése, a vagyonosodás által a censust elérők számának szaporodása mindig elegendő ürügyet fog szolgáltatni bármely kormánynak a kerületek átalakítására. A százados parlamenti tapasztalatokkal bíró Amerikában jól ismerik e fogásokat és Gerry-manderingnek (Gerry szalamanderjének) nevezik az ily kerületeket, miután Gerry

Massachussetts kormányzója volt az első, a ki felhasználta a kerületi rendszer ezen gyöngéit s a salamander ép úgy megél szárazon, tűzön, vizen, mint a Gerry jelöltjei.

Ha most még felemlítjük, hogy a mai rendszer mellett különösen monarchiában csak országos képviselőről szólhatni, s mégis megvan lehetősége, hogy a helyi *egy szótöbbségnek hijjával a félország pártolhat valakit s még sem lehet országos képviselővé*; továbbá azt, hogy most a választókerületek egyenlenségeit a képviselőház bizalommal viseltetők számának egyenlensége is szaporítja s a ki egyhangúlag választatott meg, az egész választókerület, más meg csak egy fél választókerület bizalmából képviselő, és ha megemlítjük végül, hogy minden másnemű állami intézménnyel ellentétben, a véletlen és az emberi szenvedély egy napi elhamarkodottságával és tévedéseivel szemben, a rendszer keretében nem létezik orvoslat, akkor be is fejeztük a jelenlegi rendszer félzségeinek taglalását.

Azon érvek ellen, melyeket felsorolánk, csak egy ellenvetést ismerhetünk el nyomatékosnak, azt, t. i. hogy a képviselőválasztásnak ép oly mértékben van helyi, miként országos jellege s valódi célja nem az, hogy a pártok országos arányainak feleljen meg, hanem az, hogy bizonyos választókerület uralkodó nézeteit képviselje. A megválasztandó képviselők számát nem a választók száma, hanem azon vidék művelődési és forgalmi fontossága, összes lakosságának mennyisége szabja meg. A szavazatokat tehát nem számlálni, hanem mérlegelni szükséges; következképp összeomlanak így mindazon okoskodások, melyek a szavazók számának összegezéseire alapítvák.

Ez ellenvetéssel szemben elismerjük, hogy minden országnak fontosabb érdeke, miszerint jó törvényhozó testülettel, hogysem a beadott szavazatoknak hű képviseletével bírjon. Viszont létezhetnek magasabb állami szempontok, melyek kevesebb számú választó számára is külön képviselőküldési jogot tehetnek szükségessé. Az arányos képviselet rendszere azonban egyrészt emelni véli a törvényhozás színvonalát, és miként később látni fogjuk nem zárja ki, sem a helyi képviselet, sem annak lehetőségét, hogy némely vidék szavazatainak nagyobb súly tulajdonittassék s mégis megszünteti a többségi rendszer öreg hibáit. A választásoknak ugyan magasabb

feladata az, hogy valamely ország számára egyáltalán törvényhozást alkosson, mint az, hogy a polgárság magát hiven képviseltesse, sőt a miként előbb említők, képviseletről oly értelemben, hogy a parlament kisebbitett arányokban maga a nép legyen, sem köztársaságban, sem monarchiában nem lehet szó; de szó van arról, hogy az államnak a törvényhozásban nyilatkozó része *a szavazók akarata és felfogása szerint alakíttassék*, s miután a választó közönségnek ez irányban levő szándéka és akarata a választáson kikérdeztetik, a parlament létrejövele mellett mindig sarkalatos feladatnak marad ez akarat meghamisításának megelőzése s egy oly választási rendszer behozata, mely kizárja lehetőségét annak, hogy egy oly törvényhozó testület alakuljon, *a melyet létesíteni sem az állami souverainitás, sem a megkérdezett választó közönség nem akart.*

A jelenlegi rendszer számtanilag bebizonyított visszásságai elpalástolhatók amaz ellenvetéssel, hogy a szavazatok nem önthetők egybe, mert különböző vidék fontosságához és lakosságához képest nem egyenértékűek, de ha ezen többre becsült szavazatok összeadáskor súlyokhoz képest többnek is számíttatnak, akkor is csak visszás lesz az elérendő célhoz képest az eredmény és ép úgy aránytalanul megnövekedhetik, vagy kisebbségre juthat az országos többség, mert a felmutatott baj oka nem a választókerületek aránytalanságaiban. hanem a szavazási rendszer azon fonákságában rejlik, mely szerint csak egy szótöbbség kívántatván a képviselő megválasztásához, az ezen felül eső szavazatok képviseltetéséről nincs gondoskodva; a szavazatok fele egyik vagy másik párt előnyére vagy hátrányára kárba megy. Semmi sem lehet természetesebb, mint az, hogy a parlament, mely kizárólag a választók *egyik felének* akaratára alakul, más pártarányokat fog felmutatni, mint az összes választók tömege. Ha például X párt a választók azon felében, mely tényleg választ, 100-ból 30 képviselőt nyer, de ugyanennek a pártnak a választók másik felében, mely szavazatát nem érvényesíthette, annyi híve van, hogy történetesen ennek a félnek a kezébe esvén a választói jog érvényesülése, ekkor nem harmincz, hanem 60 képviselőt nyert volna, természetes, hogy X párt helyzete a 30 képviselővel sehogy sem fog hasonlítani az összes választók között levő pártarányokhoz, mely valóságban sem 30 a 100-hoz, sem 60

a 100-hoz, hanem 90 a 200-hoz, azaz 45 a 100-hoz. És hogy Budapest városában avagy Közép-Szolnokmegyében a kisebbségnek a rendszer miatt több képviselő jut, mint a majoritásnak, azzal a helyi képviselő és a vidék fontosságának érdeke nem áll semmi összeköttetésben, mentségéül a rendszer más hiányainak nem szolgál. De más részt azt sem állíthatni, hogy akár Budapestre, akár az országra nézve közömbös volna, hogy mely párt van többségben, mert hiszen a parlament kissé túlságosan is a pártarányok numerusai szerint intézi a közügyeket, buktat meg régi, állít fel új kormányokat. Ha a parlament nem a párthívek számának súlya alatt kormányozna, akkor lényegtelen kérdés volna, hogy a pártok szerint sorozott képviselők száma miként egyezik a beadott szavazatok számával, de a míg az egyes pártok híveik számából merítenek jogosultságot a kormányzáshoz, az ország sem veheti egykedvűleg, hogy a rendszer miatt a véletlenség a választók akaratából merő tréfát űz.

E mellett azonban úgy véljük eléggé igazoltuk, hogy a többségi rendszer bűneinek a hamis képviselő csak egyik hajtása és sok más kinövéseivel egyetemben mindaddig árnyat vet a modern alkotmányosságra, míg gyökerestől ki nem irtatik.

DR. BÉKÉSY KÁROLY.